

HITKÖZSÉGI SZEMLE

ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK ÉS INTÉZMÉNYEK ÜGYEINEK HAVI KÖZLÖNYE
SZERKESZTI: Dr. WEISZBURG GYULA.

— MEGJELENIK MINDEN HÓ ELSEJÉN. —

A kultuszvita és a szervezeti kérdés.

Ritkán van abban köszönet, ha velünk, zsidókkal a nagy nyilvánosságban sokat foglalkoznak. Mert annyira a köz még nem érett, hogy rólunk igazságosan beszéljenek. Bennünket gyakran szidnak, néha dicsérnek is, de azt is oly leereszkedő, protezsáló módon, hogy gyakran majdnem. bántóbb a szidásnál. Se a szidók, se a dicsérők nem ismernek. Néhány riktó példányt látnak és ezek szerint ítélik meg az összességet. Mint ahogy az ókori reliefeken az egy nemzethez tartozók mindig egyforma arccal ábrázoltatnak, akkép a mostani nem-zsidó felfogásban is a zsidók mind egyformák, mindnyájuknak van néhány tipikus jó tulajdonsága: szorgalom, takarékoság és hasonlók, a többi, ami bennük van, szintén egyformán — rossz. Hogy az, ki a zsidóságról ítéletet mond, azt a fáradságot is venné magának, hogy lényébe mélyebben hatoljon, hiába várjuk. Az ítélet gyorsan kész, tizen elmondják, ezren és ezren utána kiáltják; az ítélet általános, hiábavaló ez ellen minden küzdelem is.

Sajnos, az igazságra való törekvés, hiánya aztán, amely ezen általánosítások mögött rejlik, nemcsak akkor érezteti szomorú hatását, mikor a zsidókról esik szó, hanem akkor is, mikor a zsidóság létező és hiányzó intézményei kerülnek tárgyalásra. Itt is kevés ismeret, felületes gondolkodás, gyakran az igazság szuverén mellőzése mutatkozik; ami ily körülmények között felszínre jön, természetes, hogy a zsidóságnak sem dicsőségére, sem hasznára nem válhat.

A most folyó kultuszvita is érdekes adalékokat szolgáltat e témához. Többen tették ugyanis szavá a szervezet szükségességének kérdését, de e hozzászólásokból annyi tájékozatlanság, annyi felületesség — a vállveregető jóakaratról nem is szólva — hangzott ki, hogy csodálkozni kell, hogy az egész ország előtt ilyen elhangozhat.

A kultuszminiszter gróf Zichy János kijelentette, hogy az 1848. tc.-et, mely kimondja, hogy a recipiált felekezetek szükségletei az állam által fedezendők, méltányosságból és fokozatosan a zsidókra is ki fogja terjeszteni. Nem akarjuk most vita tárgyává tenni a kérdést, hogy az

1848 : XX. tc.-nek a zsidókra való kiterjesztése csupán méltányossági aktus-e és nem természetes folyománya-e a zsidó felekezet recepciójának ; örömmel fogadjuk fel a tényt a megokolás bolygatása nélkül, de ekkor jön egy képviselő és komolyan kezdi bizonyítani, hogy ezt csak akkor lehet megtenni, ha a zsidó felekezet szervezve lesz. De mi köze a szervezettségnek az 1848 : XX. tc.-hez ? Ha maga a recepció ki volt mondható anélkül, hogy a felekezet egységes vagy két szervezetben egyesítve lett volna, miért kellene a nagyobb mérvű állami támogatással várni, míg az meg lesz ?

De a képviselő tudja, hogy okokat is kell mondani, hát mond, p. o. ilyeket, hogy „a szervezetlenség mellett úgy a felekezet, mint egyes tagjai folyton új és jogosulatlan követelményekkel léphetnének fel a kormányval és az önkormányzati hatóságokkal szemben“. Szegény zsidó felekezet ! Örül, hogy békében hagyják, ha ugyan hagyják, nem hogy új és jogosulatlan követelményekkel lépne fel.

Egyáltalában azok a motívumok, melyek szerinte a szervezeti szükségét bizonyítanák, nagyon furcsa színben tüntetik fel a képviselő ur elmélyedését a kérdésbe, ha ugyan nem jogosult a gyanu, hogy zsidó oldalról informálták, csak egy kicsit tendenciózusan.

Mert azért csak nem kell a zsidóknak szervezet, hogy Galiciából ne özönlhessenek be a miveletlen, csak 3 rabbi által képesített rabbik, kik itt pláne „mindenfélét térítési dolgokat visznek véghez ?“ (Mi ugyan sohasem hallottuk, hogy határszéli vagy galíciai rabbi keresztényeket a zsidó vallásra akart volna téríteni.) De hát maga a képviselő ur idézi a törvényt, mely szerint rabbinak most is magyar állampolgárnak kell lennie és legalább 4 közép- vagy polgári iskolai osztályról bizonyítvánnyal kell birnia ? Hát hogyan történhetik akkor a galíciai rabbik beözönlése, vagy hogyan fogja ezt megakadályozni a szervezet, ha az államhatalom is képtelen rá ?

Ugyanezen kifogás alá esik az a megokolása is, hogy a jelen állapotban hitközségi funkcionárius, tehát elnök, oly egyén is lehet, kinek nyilvános funkcionáriusi jelleget adni, — hisz a hitközség hatósági jelleggel bír, — nem tanácsos. De hisz az elnökről is elrendeli a törvény, hogy magyar állampolgárnak kell lennie és a metsző vagy kántor, kire nézve a törvény ezt ki nem mondja, csak nem bír közhivatalnokai jelleggel ?

Sok egyebet is mondott a képviselő ur a szervezet szükségének bizonyítására, de ha csak azért kellene, amiért ő mondta, igazán nem volna szükség rá. Még a gróf Tisza István indokolása is, hogy a szervezet az állami felügyeletet könnyebbé és hathatósabbá fogja tenni,

nagyon gyenge argentum. A zsidó felekezetnek alig van szüksége hathatósabb állami felügyeletre és ellenőrzésre. Hígyjék el a képviselő urak, hogy ha a magyar nemzetnek csak a zsidó felekezettől kellene félnie, nagyon nyugodt lehetne és akárhogyan van p. o. Bakonyi képviselő felháborodva, hogy „nemzeti szempontból a leggyalázatosabb állapotokat türik“, ami zsidó ajkáról egyébként is némileg furcsán hangzik, a zsidó hitközségek a magyar nemzeti állam kifejlődését szervezet nélkül sem akadályozzák. Hogy a magyarosodás és mivelődés ott fenn a galíciai határon lassabban indul, mint kívánatos, annak nem a szervezetlenség, hanem a kormányok az oka. Hajtsák végre a törvényeket, építsenek iskolákat, kényszerítsék a szülőket, hogy a gyermekeiket oda járassák, akkor gyorsabb lesz a mivelődés és magyarosodás tempója. Aztán tekintsenek egy kicsit a tót és száz lutheránusokra, a román és szerb gör. keletiekre, kiknek van szervezetük és győződjenek meg arról, hogy ott nincs-e több magyarság ellenes áramlat, mint a szervezetlen zsidóknál, a legsötétebb kazár faluról sem feledkezve meg.

Szükségünk van szervezetre, de nem azon okokból, melyeket a képviselőházban hangoztattak, hanem azokból, melyekre e hasábokon már többször rámutattunk. A mostani kultuszvita mennyire vitte előbbre az ügyet, majd a jövő fogja megmutatni. Félünk, hogy ha a hivatalos haladó zsidóság irányt nem változtat, még sok kultuszvitánál fogunk e kérdéssel találkozni.

W. Gy.

Tudományos feladatok és a zsidó társadalom.

— Dr. Török Lajos c. rk. egy. tanártól. —

Az „Umschau“ 1911. évi első számában *Ostwald Vilmos*, a hirneves vegyész és volt lipcsei egyetemi tanár, tudommal először fejtette ki a nyilvánosság előtt, hogy az egyetemek lényegbe vágó reformokra szorulnak. Az egyetemen ugyanis jelenleg kétféle munka folyik; az egyik: a különböző tudományos szakmák mesterségeinek tanítása, a másik: a tudományos buvárlat és az erre való oktatás. A tanulók zöme az egyetemen nem keres egyebet, mint előkészületet és képesítést valamely tudományos alapokon nyugvó pályára, amelyhez semmiféle különösebb tudományos hivatottság nem köti, amelyet csupán azért választottak, mivel ők, vagy azok, akik helyettük intézkedtek a pályaválasztáskor, úgy vélik, hogy ezzel fognak leginkább az élet küzdelmében sikert aratni. Ezek tehát tudományos mesterséget kívánnak megtanulni.

Az egyetemi tanulók egy másik, sokkal kisebb része, magasabb képességekkel és magasabb hivatottsággal bír. Alkalmas vezetés mellett a tudomány előbbrevitelére készülhet, sőt már egyetemi tanulmányaik végzése közben is részt vehet tanáruk buvárkodásaiban. Ostwald erősen hangsúlyozza, hogy egyetemi tanításunk ez a két feladata: a tudományos mesterség tanítása és az előkészítés a tudományos buvárlatra az újabb időben egymást mind jobban akadályozza. Addig ugyanis, amíg a hallgatók száma nem emelkedik a második tucat fölé, egy tanár megfelelhet mindkét feladatnak, de az egyetemeknek mostani látogatottsága mellett ez után nem lehetséges. Másrészt az egyetemek mostani szervezete mellett az egyetemi tanszékek betöltésekor is inconvenientiák adódnak. Ha a tanár a szakma tanítására különös hivatottságot érez magában, hiányt fog szenvedni e magasabb, kutató munkára való előkészítés és viszont, ha a tudomány előbbrevitelére van tehetsége, akkor működését csupán a hivatottabb tanítványok követhetik s csak azok vehetnek benne részt; hiányos lesz tehát a mesterségre való szakoktatás. Ebből pedig az következik, hogy az egyetemi oktatás szükségképen ketté fog válni: lesznek olyan intézetek, amelyekben a hallgatók bizonyos tudományos képzettséget igénylő életpályákra készülhetnek és olyanok, amelyek a tudomány előbbre vitelét szolgálják, ez utóbbiak természetesen a systematikus tanítás kötelezettsége nélkül. Erre a következtetésre jut Ostwald, dacára annak, hogy a német egyetemeket följé helyezi az összes többi nemzetbelieknek abban a tekintetben, hogy ezeken, a szabad tudományos vizsgálat módszereibe olyan tanárok vezetik be a fiatal kutatókat, akik sokszorosan adták bizonyosságát abbéli tehetségüknek, hogy „a tudományt teremthőleg ki tudják bővíteni“.

Ehhez hozzá kell tennünk, hogy a kívánság az egyetem működésének kettéválasztására kifejlődött, dacára annak, hogy Németországban 21 egyetemen folyik a munka. Mennyivel jogosabb tehát a kívánság olyan intézetek felállítására, amelyek tisztán a tudományos kutatásnak szentelvek, minálunk, ahol a tanítás céljait összesen csak két egyetem szolgálja. A mi egyetemünknek, különösen pedig a budapestinek tulzsufaltsága akkora, hogy a tanítás feladatát sem tudja kellőleg megoldani, nemhogy a tudományos buvárlatnak igazi otthona lehetne. Uttörő kutatók ennél fogva nálunk talán még kivételeesebbek, mint a külföldön és dicséretet érdemelnek már azok az intézetek is, amelyeknek vezetői és alkalmazottai a tanítás bokros és fárasztó teendői között kellőleg recipiálják azt, amit a külföld tudományos buvárlata produkál. És ezen egy-két új egyetem felállítása nem igen változtat-

hat. Hiszen ennél több egyetemre van szükségünk csak azért, hogy a tudományos mesterségek tanítása a kellő módon megtörténhessék. Vegyük csak tekintetbe, hogy a német egyetemeken a hallgatók száma körülbelül háromszor akkora, az egyetemek száma pedig tízszer annyi, mint minálunk és hogy emellett Frankfurt városa mégis azzal érvel egy új egyetem alapítása mellett, hogy ezzel a régieknek, különösen pedig a berlininek, lipcseinek és müncheninek felszabadítását kívánja előidézni és ezzel a szakoktatás céljait szolgálni. Azokon a tudományos szakmákon, amelyeknek művelése kísérleti vizsgálatokat tesz szükségessé, a jelzett anomalia és a belőle a tudomány haladásán származó hátrányok különösen szembeötlők, mivel ezeken a szakmákon az előadásokhoz szükséges kísérletek előkészítése és a tanulóknak legalább az elemi vizsgálatokban való begyakorlása a főnök és a segédszemélyzet idejének jó részét lefoglaltatja. Az önálló kísérleti kutatás és az ebbe való bevezetés céljait tehát egy-két új egyetem alapítása sem fogja hazánkban előmozdítani; ezeknek elsősorban a tudományos mesterségek tanítását kell céljukul tekinteni.

A tényleges állapotok még más módon is éreztetik káros voltukat. Mert azt a kevés és a tanítás kötelezettségével még súlyosan megterhelt állást, amellyel együtt jár a szabad tudományos buvárlat lehetősége és amellyel rendelkezünk, csak úgy tizedeli meg a protekció, mint a külföldön. Csakhogy nálunk a protekció inkább érezteti káros hatásait, mint ott, ahol több lévén az egyetem, műegyetem, egyéb magasabb iskola és kísérleti állomás, a protekció útján betöltött állás nem vonhat el minden alkalmat az érvényesülésre a vele nem rendelkezőtől. Furcsán hangzik, ha a tényleges viszonyokat tekintjük, de mégis úgy van, hogy Magyarországon tulajdonkép nem engedhetjük meg magunknak azt a luxust, hogy a rendelkezésre álló kevés tudományos állás bármelyikét pajtáság és protekció révén töltsük be. Ezt megengedheti magának Németország, Franciaország, Angolország, Olaszország, ahol jut is, marad is, az érdemtelenek mellett hely jut az érdemeseknek is. De nálunk a kísérleti kutatás feltételeit, amelyek hazánkban amugy is kedvezőtlenek, nem szabadna még azzal is rontanunk, hogy a kísérletezésre kellően felszerelt és dotált kevés intézet valamelyikét nem hivatott ember kezére juttatjuk. Kétségtelen, hogy az említett országokban is nem egy tudományos talentum vész el kedvezőtlen véletlenek közrehatása miatt, de az előadottak után az is kétségtelen, hogy mi mintegy be vagyunk rendezve tudományos tehetségeink elvesztésére. Mig amott az a remény, hogy a tudományos buvárlat által existenciát alapíthat magának az ember és ezt azután továbbra

is a tudománynak szentelheti, serkentőleg hat, addig nálunk az a tudat, hogy a tudományos buvárkodás terén csak ideiglenesen mozoghatunk és nemsokára a mesterség üzésével kell létünk feltételeit megszerez-nünk, bénít és szinte kiöl minden lendületet.

De a vázolt viszonyok még másképen is hátrányosok tudományos productionkra. Azok sem találnak ugyanis kellő helyet és istápolást, akik csak incidentaliter, egyéb elfoglaltságuk mellett kívánnak experimentálisan buvárkodni. Szó sincs róla, vannak tudományos intézeteink, ahol úgy fogadják az ilyen jelentkezőt, ahogy kell; nem hivatalos tudományos körökben is közszájon forognak azok a nevek, amelyeknek viselői kellőleg megbecsülik a tudományos buvárlatra jelentkező önkénteseket. De bizony, ha nincs szerencséje az embernek, olyan intézetbe kerülhet, amelynek vezetője hivatalos és egyéb elfoglaltság miatt nem ér reá a tudományos buvárlatra, vagy akiben erre nincs is hivatottság. Ezekről ugyan sem vezetést, sem támogatást nem várhat a jelentkező. Vagy olyas valakire bukkan, aki éppen csak a maga dolgai és a velük összefüggő vizsgálatok iránt érdeklődik, akinek intézetében a jövevény csakhamar feleslegesnek fogja magát érezni. Az is megeshetik, hogy a vendég eszméi és eredményei ellenkeznek az intézet vezetőjének munkásságával. Helyzete ilyenkor nem lesz éppen a legkellemesebb. Azokról a „hivatalos tudósokról“ nem is szólok, akik állásuk fontosságától és diszétől eltelve, szinte megközelíthetetlenek. Abban a helyzetben pedig ugyancsak kevesen vannak, hogy magán laboratóriumot rendezzenek be maguknak és azt a szükséges kísérleti eszközökkel kellőleg berendezhessék. Szó sincs róla, hogy hasonló dolgok ne adnák elő magukat Németországban is. De nálunk a kísérletezésre berendezett intézetek csekély száma miatt kedvezőtlenebb a hatásuk. A teljesen szabad, kísérletes buvárlatra való alkalmat nálunk ezek szerint többen nélkülözik, mint Németországban.

Olyan intézetek, amelyek kizárólag a tudományos buvárlat céljait szolgálják, nálunk tehát még más feladatot is oldának meg, mint Németországban. Mert nálunk nemcsak az volna a feladatuk, hogy a tudományos téren már bevált buvárlatnak adnák meg az alkalmat a tanítás terhétől ment buvárlatra, hanem az is, hogy a kísérleti buvárkodásra jelentkező minden érdemes ember helyet és segítséget találjon bennük vizsgálódásainak végzésére.

Ostwald követelésében az a kívánság jut kifejezésre, hogy a tudományos vizsgálódás még intenzívebbé váljék Németországban, mint aminő most. Ezt véli elérhetőnek az által, hogy a tudományos kutatás terén kiválóak ne alkalmaztassanak az egyetemen a tudomá-

nyos mesterségek tanítására, hanem hogy külön intézetekben alkalom nyujtassék nekik tisztán a buvárkodásra. Nálunk ugyanebben a kívánságban, t. i. hogy az egyetemektől teljesen elkülönített, tőlük teljesen független intézetek alapíttassanak a kísérleti buvárkodás céljaira, még az is foglaltatik, hogy a hazánkban levő tudományos talentumok ne kallódjanak el. Nálunk a kizárólag a jelzett feladatoknak szentelt intézeteknek felállítása még fontosabb, még égetőbbben szükséges, mint Németországban.

Ezeknek az intézeteknek felállítását nem várhatjuk az államtól. Hiszen látjuk, hogy az új egyetemek alapítása a hosszú vajadás dacára sem tud dűlőre jutni. De Németországban is, ahol pedig a vezető körökben sokkal inkább fejlődött ki a tudományok fontosságának elismerése és általuk az országra háramló kulturális és anyagi haszon kellő értékelése miatt nagyobb is az áldozatkészség a tudományos intézetek alkotására, a jelzett célnak szentelt intézeteket mégis a magán- és a társadalmi áldozatkészség teremtette, példa erre a Senckenberg-féle intézet és a Speyer-Haus Frankfurtban, amelyek *Ehrlich* igazgató-sága alatt állanak és nem régen a német császár védnöksége alatt szintén tisztán csak buvárlati célokra alakult Kaiser Wilhelms-Stiftung. Nálunk is csak a társadalom áldozatkészségétől várható ez az eredmény. Első sorban a zsidó társadalométól. Az talán bővebb indokolást nem igényel, hogy a vázolt viszonyok hátrányait első sorban Németországban és nálunk is zsidó tehetségek sanylik meg.

Vezető állásba csak ritka kivételképen jutnak, az assistensi állásokat is sok helyen csak más vallásuak hiányában kapják meg. És általában azt mondhatni, hogy tudományos működésüket már avval a gondolattal kénytelenek kezdeni, hogy előbb-utóbb kiszorulnak a tudományos pályáról a gyakorlati életbe.

Igen nagy és általánosan elismert zsidó tudósok sokszor csak a véletlennek és a jelzett célnak szentelt tudományos intézetek létezésének köszönik, hogy megmaradhattak a tudományos kutatás pályáján. *Ehrlich*, mint a berlini belgyógyászati klinika assistense, alapvető tudományos kutatásokat végzett, mégis mikor assistensi állásától megvált, évekig sehol sem talált tudományos hajlékot és kénytelen volt saját költségén szerény vegyi laboratóriumot berendezni. Végre odáig jutott, hogy ezt sem tudta fenntartani és már-már szakított volna a tudományos kutatással, ha a sors össze nem hozza *Koch Róbert*-tel, aki neki intézetének — megjegyzem egy Bleichröder adakozása révén létesült s az *infectiosus* bántalmak vizsgálatának szentelt intézetnek — kapuit feltárta. *Ehrlich* most is két, magánadakozásból létesült intézeten,

a Senckenberg-félén és a „Speyerhaus“-ban foglal el vezető állást. A zsidó *Weigert*, aki a lipcsei egyetemi kórtani intézetnek, a kikeresztelkedett Cohnheimnak volt assistense és tudományos dolgozatai révén már akkor is általános elismerésben részesült, mégsem tudott egyetemi tanszékhez jutni. Végre a magánadakozások révén Frankfurtban létesült Senckenberg-féle intézet egy osztályának élére került, ahol tudományos buvárlatait folytathatta. Nálunk a fiatal zsidó tudós nem számíthat ilyen állandó refugiumra; előbb-utóbb mégis csak kénytelen belátni, hogy a tudományos pályán nem boldogulhat. Mennyi nehézségtől, mennyi szenvedéstől menthetnék meg a tudományos tehetséggel megáldott zsidó ifjakat, ha egy intézetbe befogadhatnók őket, ahol szívesen látják őket, ahol tisztán a tudománynak szentelhetnék magukat és ahol nem kellene érezniök, hogy még a tudomány mivelői között is idegenek.

Ezért várjuk a kísérleti buvárlatoknak szánt intézet felállítással első sorban a zsidó társadalomtól, amely ezzel nemcsak a hazai zsidóság, hanem Magyarország szellemi és anyagi fellendülését nagy mértékben szolgálná. Magától értetődik, hogy nem gondolunk valami olyan abszurd dologra, mint egy felekezeti intézet alapítására. Az intézet kapujának tárva-nyitva kell állania. De ebben az intézményben elhárítva látnók zsidó tudományos tehetségeink elől azokat az akadályokat, amelyek mostanában erejük jó részét fölemésztik és érvényesülésüket többnyire meg is hiusítják.

Az ilyen laboratóriumokkal kellőleg felszerelt intézetben stipendiummal segített tudósok végeznék vizsgálódásaikat; az érdeemesek fix alkalmazása pedig lehetővé tenné állandó tudományos buvárlatukat. Fizikális, kémiai, biológiai és pathológiai vizsgálatokkal foglalkozó osztályok felállítására gondolunk első sorban, de az intézet idővel kibővitendő volna egyéb szakmákkal is, amelyek közé még a műszakiak is bevonandók lehetnének.

A cél, amelyet megjelöltünk, csak nagyobb anyagi áldozatok árán érhető el. De bizunk a társadalom áldozatkészségében, még pedig nemcsak azért, mert hisszük, hogy meg tudja érteni, hogy a jelzett intézetekben folyó tudományos munka lendítőleg fog hatni a hazai kutatásra és hogy meg tudja becsülni ennek a munkának és az általa elérendő eredményeknek közvetlen hatását a tudomány fejlődésére, hanem azért is, mert kellőleg fogja értékelni azt a közvetett hatást, amelyet az ilyen intézetek működése az ország közszellemének emelkedésére, kulturális és anyagi virágzására kifejteni képes. Megmondottuk, hogy miért várjuk a kezdeményezést a zsidó társadalomtól.

Ennek a folyóiratnak utolsó két számában *Weiszburg Gyula* dr. ékes tollal értekezett a zsidófaj kulturértékéről, méltó büszkeséggel emlékezett meg arról, hogy mily kulturértéket adott a hazai zsidóság a nemzetnek emancipációja óta, vagyis alig egy félszázad alatt, de egyszersmind élénken érezte, hogy mennyivel többet nyújthatna, ha minden tehetségét teljesen érvényesíthetné. Ismételtem, hogy itt arról is van szó, hogy a magyar zsidóságban lévő tudományos tehetségek szabad teret kapjanak érvényesülésükre. A hazai zsidóság vagy egyes zsidó adakozók áldozatkészségének nem egy interconfessionális jótékonyági intézet köszöni létét vagy virágzását. Ime, újabb nemes cél, melynek szolgálatába állhatnak azok, akiknek a sors a javak fölöslegét juttatta.

Lőw Lipót.

— Századik születésnapjához. —

Legelőször történik a *magyar* zsidóság keretében, hogy rabbinak centennariumát ünnepeljék és hogy hódolattal megemlékezzenek valakiről századik születésnapján, ki maga is a megemlékezésre szoktatta és nevelte a zsidó közösséget. Mert *Lőw* Lipót a legelső hazánkban, ki a zsidóságban a történeti tudat fáklyáját meggyújtotta, ő volt az a providentiális férfiú, ki Magyarországon a történeti kutatás hajlamát ébresztette a zsidóságon belül, mintha a gondviselés pótolni akarta volna azt a hiányt, mely Magyarország szellemi irányítói és vezetői közt eddig e téren uralkodott. A talmudikus disciplina volt igen sokáig az egyedül uralkodó Magyarországon. Nagy későn keletkezik ez is nálunk, hisz alig-alig találunk magyar-zsidó írástudóra, kinek műve a középkor és új kor első századaiból reánk maradt volna. *Eisig* Tyrnau Minhag könyve az egyedüli héber könyv, mely régi időből magyar zsidótól reánk maradt, s Lengyel-honból és Morvából kapjuk a zsidó tudomány legelső művelőit és csak lassan-lassan kezdenek a zsidó utcák visszhangzani a tanulók morájától. A talmud és disciplinái uralkodnak aztán szuverén módon és a talmudtudós tekintélyek nemsokára elismerést vívnak ki a magyar zsidóságnak a diasporában. *Szófer* Mózes, a pozsonyi gáón, a nap, amely sugaraival bevilágítja az egész diasporát Közép-Európában. Tanulnak is hatása alatt a jesivákon, de a halacha négy rőfjén túl nem terjed senkinek sem a figyelme. Ha akad is itt-ott a történet vagy, horribile dictu, a kritika egy-egy művelője, úgy az titokban dolgozgat, a nyilvánosság teljes kizárásával.

Ekkor lép fel *Lőw* Lipót, a nagykanizsai, aztán pápai és végül szegedi rabbi, ki a zsidó tudományok csaknem összes ágait műveli, kinek hatása alatt egy csapással felszabadul annyi latens energia, ki a magyar zsidókra úgy hat, mint odakünn *Rappaport*, *Zunz* és *Luzzatto*, ki theologiai meggyőződésében szókimondó és bátor, akár *Geiger*. A talmud alapos ismerője, a pilpul minden nyeregében biztosan ül, a kazuisztika tengerén járatos és későbbi munkássága sikerét a talmudstudium anyaföldjének köszönheti, amelyen felnevelkedett. Ő a legelső, ki a magyar zsidóság történetével rendszeresen foglalkozik, mert tudja, hogy a historia az élet tanítója, hogy a mult helyes felismerése a legjobb védelem a vallási közöny iránt. Érti, hogy a történet az, mely erőt ad és kitarásra tanít a jelen hatalmas küzdelmében, amely az emancipációt célozza. A történet tanít önbecsülésre és bizalomra, mutatja, hogy a zsidó szenvedések és csapások mellett is hű állampolgár, ki készséggel teljesíti kötelességét hazájával szemben. Ez a szellem hatja át történeti munkáit: „Aphorismen über die Geschichte der Israeliten in Ungarn. (Allg. Zeitung des Judenthums 1839. 1840). Schicksale und Bestrebungen der Juden in Ungarn. (Busch évkönyvében IV.) és számos értekezését a Ben Chanan-jában. Egész írói gárda indul meg azután a *Lőw* által vágott csapáson és a magyar zsidók története számos művelőre talál, kik az ő hatása alatt buvárkodnak levéltárakban, temetőekben és hitközségi archivumokban.

Még nagyobb volt azonban hatása és működése, mint régiségbuvár; mert a talmudi archäologia terén oly előmunkálatokat végzett, melyek állandó becsüek maradnak. A „Graphische Requisiten und Erzeugnisse“ és a „Lebensalter“ c. idevágó művei bámulatot tudásról tesznek tanúságot. Mint igazi lángelme előre látja, hogy ezen disciplinának csak zsidó theologus által fognak majd megoldatni. A régiek mondása „ki venné le a port szemeidről, hogy láthass“ jut eszünkbe, midőn *Krausz* Sámuel hatalmas két kötetében lapozunk, melyek a talmudi régiségtannal foglalkoznak és melyek alapvető munkák maradnak majd — szerény nézetünk szerint — ezen a téren. *Lőw* Lipót hatása keltette életre ezen munkásságot is. A „Gesammelte Schriften“ több kötete, melyet kongeniális fia *Lőw Immanuel* kegyelete tett közzé, a zsinagóga és kultusz számos kérdését tárgyalja, figyelemmel végig kísérvén az illető kérdést az évszázadokon át a legújabb korig. Így aktualitást nyernek a régi problémák és létrejön az összefüggés a mult és jelen közt.

Rendszeres és összefoglaló előzetes munka nélkül *Lőw* a leg-
Országos Rabbiképző- Zsidó Egyetem Könyvtára

első, ki *Máfteáchjában* rendszeres bevezetést ad a szentíráshoz és az írásmagyarázathoz. Olvasmányak szánta a munkát, azért mellőzi teljesen a tudományos ballasztot, de mindig kora kutatásának eredményét adja az olvasónak. A könyv hetedik szakasza a zsidó prédikáció és oktatásügy történetével foglalkozik. Mindkettő Lőw kiváló dominiuma. Ő a legelső Magyarországon, ki magyar nyelvű beszédet mond, ki magyar nyelvű prédikációkat tett közzé. Bibliai tankönyve még ma is kedvelt tankönyv.

A „*Ben Chananja*” című folyóiratával, mely egy egész évtizedig jelent meg, középpontot teremtett Magyarországon a zsidó tudománynak. Ünnepezt tudósok dolgoznak zászlaja alatt, sok ifju tehetség itt bontogatja legelőször szárnyait. A zsidó tudomány legnagyobbjai cikkekkel értékesítik e folyóiratot, mely egy ideig egyedüli organuma volt a zsidó tudománynak. Az aktuális hírei a folyóiratnak legjobban jellemzik a kor forrongását, mozgalmait, s ha kissé erősebb hangok is ütnek meg fülünket, ne felejtjük azt, hogy harci zaj közepette állunk. A lap szerkesztője bátor küzdő, ki kiméretlenül forgatja tollát, védelmére kél minden ügynek, mely nézete szerint igazságos, maró gunnyal és szatírával végez ellenségeivel, támadóival.

E lapok keretét meghaladná Lőw egyéniségének beható méltatása. Szereplésére a kongresszusi kérdésben itt ismételtelen reámutattak, a hazafias működése pedig oly ismeretes, hogy arról fölösleges újból megemlékezni. Csak zászlónkat akartuk meghajtani Izrael eme nagyja előtt és hálánk cypuságát sirjára tenni, melyből még mindig áldás fakad a magyar Izraelre.

—sz.

Még egyszer az orthodox-neolog kérdéshez.

— Válasz dr. Guttmann Mihály cikkére. —

Nagy érdeklődéssel és igazán a tisztultabb meggyőződés utáni vágyódással néztem eléje Guttmann Mihály dr. rabbiképzőintézeti tanár ur, a Magyar Zsidó Szemlé-ben megjelent cikkének, melyben az orthodox-neolog című cikkemmel konverziába bocsátkozik.

Mert kétségkívül nagy elmélyedéssel és melegséggel fogott cikkíró álláspontunk megvitatásához. Szinte úgy éreztem magamat első átoltatásom alatt, mint Jób az Urral szemben, mikor ez a viharból kiszólt hozzám: Ki az, aki tudatlan szavakkal elmeri homályosítani az értelmet? Övezd fel derekadat katonásan, ha én kérdőre vonlak és mint az Ur a teremtettség, úgy ő a kérdés keletkezéséig nyúl vissza. De csak-

hamar elült a vihar, kitisztult a látóhatár és most tisztábban látom, hogy a kérdés nem tisztán a tudomány instanciája elé tartozik, a történettel tudvalevőleg mindent lehet bizonyítani, de mindent cáfolni, hisz maga G. is beismeri, hogy „régí ellenfelek viharpontjainak helyes megállapítása és pártatlan mérlegelése kétségkívül nehéz feladat, olykor megoldhatatlan.” Ellenben figyelembe tartozunk venni más oly tényezőt is, mely a vallásos állásfoglalásokban tényezőként szerepel, ha azt erkölcsi tekintetben méltányolhatónak találjuk, különösen akkor, ha vele a békének és lelkiismereti nyugalomnak szolgálatot teszünk.

Pedig amikor neolog álláspontunk dacára az orthodoxok bizonykodásainak figyelembe vételét ajánlottuk, nem kanócot gyújtottunk azok robbantó anyaga alá, mint G. kifejezi, a harcias hév nem minket ragadott el, hanem inkább őt, amikor többi közt azt veti szememre, hogy én a karaitákat közelebb állóknak mondom az orthodoxiához, mint a neologiót, holott én világosan megmondtam, hogy a hajthatatlanság és meg nem alkuvás tekintetében rokonok velük, tehát nem a tanítások és vallásgyakorlat tekintetében; ezt a tertium comparationist pedig illett volna el nem hallgatni.

G. cikkének eszmemenetét — azt hiszem, teljes jóhiszeműséggel — a következőben lehet — csaknem mindenben saját szavaival — összefoglalnunk.

A szakadás kiinduló pontja a rabbiképző-intézet alapítása, illetve a tudomány bebocsátása a zsidóságba volt. Komoly volt a kérdés . . . nem kell-e a vallást a tudományban rejlő ellentétektől és ütköző pontoktól féltetni . . . A magyar zsidóság egy része a haladás (tudomány) ellen foglalt állást. Konstatálhatjuk most, 40 év után, hogy a modern zsidó tudomány az egész zsidóság közkincsévé vált. Titokban vagy nyíltan becsüli az ellenség is. De a tudomány nem a községek jellegzetes vonása, hanem az egyének legsajátabb mozzanata. Ép úgy a haladás is. Jámbor apa és vallástalanabbá lett művelt fia között a szeretet nem szűnik meg. Képzeltető-e ez a felekezeti egység szétrobbantásának vallomása mellett? A haladást, az életigényeivel való számolást a legrégibb időkben is megtaláljuk a zsidóságban. Már a misna szerzője is kénytelen volt kb. 200 éves intézménycsoportot, melyet az előző nemzedékek megváltozhatlannak mondtak, megváltoztatni.

Dogmatikus különbségről a két párt között szó sem lehet. A rabbiképző-intézetnek nincs külön dogmatikája a bibliára vonatkozólag. Szertartási vagy vallásgyakorlati különbségek sincsenek, mert amelyek vannak, azokra az illető törvény szelleme indokoltá teszi állásfoglalásunkat. (A mecicára vonatkozóan, a többi eltérésről nem szól.)

Eddig az összefoglalás.

Guttmann szerint tehát a szakadás csakis a hivatásos „párt-

örzők“, „kik ütköző csúcspontok kiélezését életcélul tűzték ki magoknak, kik kénytelenségből vájkálnak magánviszonyokban és kutatnak sporadikus jelenségek után“ (96. l.). Nem vagyok egész tisztában ezek után, hogy miért „nem vitatja cikkíró az ellenpárt álláspontjának tiszteletreméltóságát és jóhiszeműségét“ (91. l.), de nem akarom ez ellentmondást kiaknázni. Inkább megérteni szeretném a tudós tanár ur vélekedését arról, hogy azok a lelketlen uralomra vágyó egyének miért nem kebelezik be egy falatra a teljes zsidóságot, holott köztudomás szerint a kongresszusi iroda a megalázkodásig ment az egység helyreállítására való törekvéseiben, fehér lapot ajánlott fel, hajlandó mindenről lemondani (a szemináriumról az iroda elnöke egyik nyilatkozata szerint semmi esetre sem, pedig az orthodoxok a szemináriumi rabbik nyugdíjazását hangoztatták egy időben követelménykép), s ma már sem kulturális, sem dogmatikus, sem pedig rituális különbség köztünk nincs. Mivel magyarázható az, hogy a pesti orthodox hitközség még önkényt jelentkező tagokat sem vesz fel a neolog hitközség tagjai közül, ha az orthodoxok csakugyan uralmuk alá akarják hajtani a teljes zsidóságot, ha „nem az a kérdés, hogy ki mit tart vagy mit nem tart, hanem ki hol van bekönyvelve, ki hova tartozik“, vagy mint az Iroda titkára mondta, hogy az adóprés dönt.

Ha negyven éven át egy párt változó vezérlet mellett, magatartása mellett szilárdan kitart, mégis csak kell, hogy valami elv, vagy valami méltánylandó érzelem tartsa életben. „A tényezők és rugók között — mondja G. maga — nem ritkán vannak olyanok is, melyek homályos háttérben rejtőznek.“ S talán éppen a pesti orthodox hitközség magatartása szolgáltatja a kérdés megfajtéséhez a kulcsot. Ez a kulcs pedig a *bizalmatlanság*. Pesten t. i. a valóságos beözönléstől és majorizálástól kell tartaniok, míg a vidéken sem a faluról való beszivárgás — és ez a tipikus — sem pedig másféle gyarapodás az orthodox vezetés biztonságát nem veszélyezteti. Taktikázás — amit Blau ur felekezeti perverzitásnak mond — természetesen tulnan ép úgy előfordul, mint bármely párt életében.

A bizalmatlanság nem csak azokon az eddig meghonosított reformokon alapszik, melyeket szóbanforgó cikkemben felsoroltam, hanem pl. a rabbiképzés elvén, mely szerint a rabbi-állásokra olyanok jutnak, kik más pályán másféle életet folytatnának; a halacha teljes elhanyagolásán irodalomban, szószéken és iskolában azonkívül a rabbik oly habitusában, így pl. az ornatus viselésben, a talisz összehajtásában, a doktori címnek a rabbi cím rovására való előtérbe való állításában, mely a modern izlés tulbecsülésének s a

régi lekicsinylésének benyomását kelti. Sőt azt hiszem, nem tévelyedem el, ha azt a paradoxont állítom fel, hogy a reform terére lépeteknek konzervatív visszakoázása még táplálékot ad a bizalmatlanságnak. Mert ha teljesen határozott iránnyal és programmal áll szemben az ellenfél, ha átlátja az új irány végpontját, ismeri a reformáló szellem őszinteségét és jóhiszemű elveit, még megbarátkozhatik az elvekkel. Ha azonban ezek mögött némi megalkuvást, a másik párt izlése előtti meghódolást is sejt, nem tudja, mely percre várhatja mégis a nyílt és bátor fellépést. (Gondoljunk a sok brochotanításra az elemi iskolában, melyet az életben nem mondunk; az éruv chacérotra, mely engedélyt szerez arra, hogy szombaton a templom udvarán tárgyakat hordhassunk, holott az utcán enélkül is megtesszük.) A reformoknak magának a halachának szellemének alapjára való visszavezetése, mint azt G. egyedül a mecicára (vérkiszívás a körülmetélés után) vonatkozóan teszi, az orthodoxia előtt semmis kísérletnek tűnik fel. Ép abban áll az orthodoxia, illetve az azt szülő vallási féltékenység, hogy magát a törvényt, vagyis a törvénygyakorlat folytonosságát respektálja, nem pedig a szellemet, mely mint földalatti gáz, ezer szeleptől felrobbantással fenyegeti az intézményeket. Hisz a kapparát p. o. maga a Sulchan Áruh szerzője, mint pogányos szokást elítéli, de novellista kiegészítője ennek dacára el nem ejtendőnek mondja. A törvénygyakorlat dönt; ez az orthodox álláspont. A törvény szellemére való utalás már reform. (Talán nem csalódom, ha felteszem, hogy a halottak üdvéért azért olvasnak misnajotot és nem gemarát, mert a misnajot tételes törvény, holott a gemara inkább filozofálás a törvény körül.)

Más elbírálás alá esik a Misna szerzőjének G.-nál idézett szembehelyezkedése addig megváltozhatatlannak hirdetett megállapodásokkal. Arról van ott ugyanis szó, hogy Dániel könyve szerint, pogányok olaját nem szabad használni, a misna szerzője pedig megengedi. Az ő döntését a nép nem kísérte bizalmatlansággal, nem látott benne olyan ujító szellemet megnyilatkozni, mint p. o. csak a héber kiejtés modernizálásában is, mely pedig jóhiszemű nyelvtudományi alapokon is indult, de mégis bizonyos európaias, hiúságos esztetikai szempontot is tartott szem előtt. És főképp azok soraiból indult ki, kik egyébként már nem álltak Gutgesinntek hírében. Wilna Eliától bizonyára inkább el fogadták volna.

Ugyanilyen tisztán tudományos, de nem gyakorlati értékű G.-nak a Majmuni dogmatikai liberalismusára való utalása. Először is a protestans felekezet Schleiermacher papnak pantheismusával szemben sem foglalt állást, ami azonban nem jelenti, hogy a protestantis-

musnak nincs a pantheismussal ellenkező dogmája. Másodszor a zsidó tudósok nagy és tekintélyes része igenis a maga módja szerint olyan módon bélyegezte meg Majmuni liberalismusát, (könyvei olvasására kimondott átokkal, a katolikus censura segítségével hívásával), amilyen módon a pápa indexre tétet egyes modernista könyveket és esküvel veszi elejét ilyen tanok terjesztésének papok részéről. A mai orthodoxia igenis inkább Rámbámt, a filozofust, ejtené el, mint a kétfелеkezetiség tanát.

Ellenben a bibliakritika, mely próféták jövőbelátásának kétségbevonásán alapszik, az orthodoxia és a hagyomány szempontjából joggal mondható dogmatikai eltérésnek. Ezt senki nem tagadhatja.

Igaz, hogy a nép nem is tudja, mi a dogma, mondja G. De vajjon értett-e a keresztény nép a reformáció idejében a megigazulás tanához, amiből a reformáció kiindult? És ugy-e bár mégis elhelyezkedett az ellentétes pártok körében, viszont az az idylli jelenet, melyet a konzervatív apa és haladó fiú között ecsetel G., nem játszódik-e le nap-nap után a zsidó apa és a kitért fia között a helybeli rabbinátus kapujában (in statu nascenti) és a gymnasiumok előtt? Azt a tant deriválná-e ebből a cikkíró ur, hogy a két vallás között nincs választás?

Hogy a dogmára nincs héber szó, ép oly keveset bizonyít, mint az, hogy a bibliában az erkölcsre, a lelkiismeretre sincs szó, vagy az, hogy a szeretetre (érzéki és platonikusra) több szó is van. Az ember száz szóval is csak annyit szerethet, mint egygel.

Hogy a haladás majd kikezdi az orthodoxyiát is, lehet tény, de nem tudatos elv, sőt egész tudatosan védekeznek az ellen az oly csekélységekben is, mint pl. a hagyományos zsidónémet nyelv helyettesítése a magyarral az istentiszteleten. Igaz, hogy sok tekintetben mi is ok nélkül ragaszkodunk még a régi formákhoz, teszem azt a héber nevek fentartásához a betegekért, távollévőkért mondott miseberach-ban, holott az már nem felel meg rendeltetésének, mert nem szolgál már az illető megjelölésére, voltaképp nem is név már. Az orthodoxok azonban nem pusztá feledékenységből, hanem tudatosan védekeznek minden oldalról, a reformok behatolása ellen. A szervezkedés tulajdonképp a régi egyházi fenytéknek lép helyébe. A katolikus egyház azért nem tartja szükségesnek az ujitók ellen szervezkedni, mert excommunicatio, interdictum és suspensio hármas fegyverével végezhet az új tanok hirdetőivel, a zsidók, kik valamikor Spinozát kiátkozták, ma csak a külön szervezet által védekeznek ilyenek fellépésének lehető-

tősége ellen. Megtette volna Szófer Mózes is, amit ma Frankl tesz, ha a helyzet oly érett lett volna, mint ma. És ma senki sem itélné el emiatt, mert kifejlődött volna egy neolog irány, melynek lenne multja, tradíciója és önbizalma, nem keltene folytonos kapkodásával bizalmatlanságot.

Mind e bizalmatlanságot nem cáfolja meg orthodox származásu ifjaknak a szemináriumba lépése. Ezeket, amennyiben rabbi pályára lépnek, renegátoknak tekintik otthon, a többit pedig azon okból adják oda, amely okból a neolog hitközség vallásánára elé járatták az orthodox tanulókat: t. i. mivel nincs más és szükség van rá. Szükséges az osztályzat az iskolákban és szükséges a bizonyítvány a szemináriumból, mert más iskolában nem szerezhető meg ingyen. A tanítókra is szükség van a törvény folytán, biztos lehet benne cikkiró ur, hogy a két református egyház egymás tanítóit és tanárait szükség esetén szintén alkalmazza.

Nevezhetik a más pártiak ezt a félelmet halálfélelem deliriumának, de tagadni és jóhiszeműségét kétségbe vonni nem lehet. Utóvégre meg volna lepve G. ur, ha kutatná, hány neolog emberünk látja el kóserhus szükségletét orthodox mészárszékből és macot szükségletét ugyancsak orthodox sütőműhelyből.

De ismételten kell hangsúlyoznunk, hogy ez az egyenlő aggodalmasság a minutiozítások tekintetében még nem jogosít annak követelésére, hogy tehát olvadjunk teljesen egybe. A neológiával összeférhet a legmesszebb menő konzervativizmus, de az orthodoxiának a neológiával való együttes szervezete már érthető aggodalomra ad okot az orthodox táborban. Mert nem az a viszony van az orthodox és neolog között, ami a kulturátlan és kulturáltabb között, hanem, amint *Lőw* rámutat, az orthodoxok ép úgy megértették a mai kulturát, mint mi, de ők más kulturát óhajtanak fenntartani; legalább is hitközségi intézményeikben (templomban, hitoktatásban, rabbiképzésben).

És — ugy-e bár — nem mindegy az, ha valaki a szabadelvű pártból a függetlenségi pártszervezetbe lépett volna, vagy a függetlenségi párt a szabadelvű párttal olvadt volna össze.

Pártközi.

A pesti hitközségi tanszemélyzet fizetési szabályzata.

Irta : **Spector.**

A pesti izr. hitközség iskoláiban és a hitoktatás terén működő rendszeresített elemi, polgári és középiskolai tanítók, tanítónők és tanárok illetményeit az 1908. évi január 1-i hatálylyal életbeléptetett „*fizetési szabályzat*“ a közóhainak megfelelőleg oly módon rendezte, hogy a hitközségi tanszemélyzet a főváros alkalmazásában álló tanszemélyzethez *hasonló* díjazásban részesült. Már akkor is leküzdhetetlen nehézségekbe ütközött a fővárosi szabályzatnak teljes egészében való elfogadása, mert eltekintve attól, hogy a fővárosi szabályzat több pontban ellenkezett az 1907. XXVII. (a községi és hitfelekezeti néptanítók járandóságait szabályozó) törvénycikk intézkedéseivel, a hitközségi elemi iskolai tanszemélyzet sok tekintetben károsodott volna. (A korpótlék, melyet a főváros a 13. szolgálati évtől számított, a lakbér összege, mely a fővárosi szabályzatban 420 koronával kezdődik, a fent hivatkozott törvénybe ütközött). A főváros tehát nem fogadhatta el a fővárosi fizetési szabályzatot, hanem kénytelen volt, a törvényes intézkedésekkel számolva, egy ennél jóval kedvezőbb pragmatikát teremteni. Mindazonáltal törekedett új szabályzatát úgy elkészíteni, hogy az elveiben és alapjaiban a fővárosi szabályzathoz hasonló legyen.

A fővárosi tanszemélyzet javadalmazása azonban még az 1908. évben változott, javult. A főváros ugyanis 1908. március 4-iki közgyűlésében „drágasági pótlékot engedélyezett addig is, míg a viszonyoknak meg nem felelő fizetések rendezése megtörténhetik“.

A hitközség tanszemélyzete, dacára a kedvezőbb fizetési pragmatikának, nem késett soká a fővárosihoz hasonló drágasági pótlék kérelmezésével. A hitközség eljárásága azonban, tekintettel a hitközség pénzügyi helyzetére, csak az 1910. évben szavazta meg és pedig kizárólag az *elemi* iskolai tanítósnak a főváros szerinti (20—15 %-os) drágasági pótlékot, míg a polgári és középiskolai tanároknak a többletóra díját emelte fel.

A székesfővárosi tanács közoktatási ügyosztálya 1910. november havában nyilvánosságra hozta végre a már 1908. évben a drágasági pótlék megszavazása alkalmával kilátásba helyezett fizetésrendezésre vonatkozó javaslatát.

Ezen javaslat, mely ugyan még mai napig sem fogadtatott el, adta az impulzust arra, hogy a hitközség tanszemélyzete ismét fizetésrendezési kérelemmel forduljon a hitközség eljáráságához. Az általá-

nos drágaság és különösen a lakásbérek emelkedése e kérelmet indokoltta tették, a hitközség előjárósága nem zárkózott tehát el attól, hogy a tanítószemélyzet óhaját a lehetőséghez képest teljesítse. Szerencsés véletlennek tudandó be, hogy az új adócyklus is éppen az 1911. évben veszi kezdetét, melynek várható eredménye a hitközségi tanszemélyzet lényeges fizetésemelésének kilátását nyújtja.

Addig is azonban míg e várakozások valóságokká válnak, a hitközség előjárósága a polgári és középiskolai tanároknak is adott oly mérvű drágasági pótlékot, melyet az elemi iskolaiaknak már az előző 1910. évben folyósított, továbbá a folyósítás idejének fenntartásával megszavazta azon különbözeti fizetéseket is, melyek a hitközségi új fizetési javaslat szerint a tanszemélyzetnek majd kijárnak. Az új fizetési javaslat, ha nem is forog még közkézen, de az érdekelték előtt ismeretes. Mindazonáltal, hogy módunkban álljon egyik-másik tévhitet eloszlatni és félreértéseket megmagyarázni, szükségesnek tartjuk főbb vonásaiban ismertetni.

Ezen javaslat, ha formájában és beosztásában lényegesen tér is el a fővárosi tervezettől, összecszerű kiszámításaiban a fővárosi javaslat szem előtt tartásával készült. Miként 1908. évben sem lehetett az 1907. évi XXVII. tc.-et nem respektáló fővárosi fizetési szabályzatot elfogadni, úgy az 1911. évi tervezet készítésénél is el kellett a hitközségnek tekinteni attól, hogy az új fővárosi tervezetet a maga egészében elfogadják, hanem inkább a saját régi szabályzatát fejlesztette oly mérvben, hogy az összecszerűleg a fővárosi javaslatnak megfeleljen. Az új javaslat készítésének ezen módszere már azért is alkalmasnak mutatkozott, minthogy a székesfőváros az említett drágasági pótlékot a törzsfizetés jellegével bíró fizetési pótlékká változtatta.

A hitközség új javaslata tehát első sorban a törzsfizetést emelte a drágasági pótlék összegével: 2000 korona fizetésig 20%-kal, a 2000 koronát meghaladó összeg után pedig 15%-kal. A lakbér kérdését pedig a fővárosi tervezethez hasonlóan rendezte, úgy azonban, hogy az összajavadmazás, (törzsfizetés, lakbér és korpótlék együtt) a fővárosi tervezet szerinti összajavadmazással felérjen. Az új szabályzat ilyképen az 1908. évi szabályzat intézkedéseit fentartva a következőleg alakult:

A) Az elemi iskolai tanítók és tanítónőknek, valamint az elemi hitoktatók csoportjánál:

	Törzsfizetés	Lakbér	Összesen
III. fokozat 1—3 évben, évenként	1440 K	800 K	2240 K
II. „ 4—7 „ „	1920 „	800 „	2720 „
I. „ 8 évtől kezdve	2640 „	800 „	3440 „

B) A polgári iskolai tanároknak és tanárnőknek, valamint a polgári iskolai hitoktatóknak csoportjánál :

	Törzsfizetés	Lakbér	Összesen
III. fokozat 1—3 évben, évenként	2400 K	900 K	3300 K
II. „ 4—7 „ „	2880 „	1000 „	3880 „
I. „ 8 évtől kezdve	3600 „	1200 „	4800 „

C) A középiskolai vallástanároknak csoportjánál :

	Törzsfizetés	Lakbér	Összesen
III. fokozat 1—3 évben, évenként	2880 K	1100 K	3980 K
II. „ 4—7 „ „	3360 „	1200 „	4560 „
I. „ 8 évtől kezdve	4080 „	1500 „	5580 „

Ezenfelül az A) csoportnál 7, a B) és C) csoportnál 6 évtödös korpótlék jár, mely korpótlék az A) alatti csoportnál a kinevezés 6 évével kezdődik és évi 220 koronát, a B) alatti csoportnál 13. évével kezdődik és évi 340 koronát tesz.

A tanügyi lapokban közzétett fővárosi tervezet lényegesen eltér a javaslatától és *látszólag* az elemi iskolai tanítóknak többet nyújt, mint hogy az évtödös korpótlékok helyett 4 évi várakozási időszerinti fokozatokat állapít meg. Ezen alapszik ama tévhit, mely a hitközségi tanítóság körében elégedetlenség szülésére alkalmas. Nehogy az érdekeltek helytelen praemissákból kiindulva téves következtetéseket vonjanak le egymás mellé állítjuk a hitközségi tervezetet és a fővárosi javaslatot, mely első pillanatra is kellő tájékozást nyújt.

	Hitközség Törzsfizetés, lakbér és korpótlék	Főváros Törzsfizetés, lakbér (korpótlék nincs)
1. évben	2240	2100
2. „	2240	2100
3. „	2240	2100
4. „	2720	2600
5. „	2720	2600
6. „	2940	2600
7. „	2940	2600
8. „	3660	3600
9. „	3660	3600
10. „	3660	3600
11. „	3880	3600
12. „	3880	3800
13. „	3880	3800
14. „	3880	3800
15. „	3880	3800
16. „	4100	4000
17. „	4100	4000

	Hitközség				Főváros			
	Törzsfizetés, lakbér és korpótlék				Törzsfizetés, lakbér (korpótlék nincs)			
18. évben	.	.	.	4100	.	.	.	4000
19. „	.	.	.	4100	.	.	.	4000
20. „	.	.	.	4100	.	.	.	4300
21. „	.	.	.	4320	.	.	.	4300
22. „	.	.	.	4320	.	.	.	4300
23. „	.	.	.	4320	.	.	.	4300
24. „	.	.	.	4320	.	.	.	4500
25. „	.	.	.	4320	.	.	.	4500
26. „	.	.	.	4540	.	.	.	4500
27. „	.	.	.	4540	.	.	.	4500
28. „	.	.	.	4540	.	.	.	4700
29. „	.	.	.	4540	.	.	.	4700
30. „	.	.	.	4540	.	.	.	4700
31. „	.	.	.	4760	.	.	.	4700
32. „	.	.	.	4760	.	.	.	5000
33. „	.	.	.	4760	.	.	.	5000
34. „	.	.	.	4760	.	.	.	5000
35. „	.	.	.	4760	.	.	.	5000
Összesen	137020				Összesen	136300		

Ha az összehasonlító táblázatot figyelemmel követjük, azt tapasztaljuk, hogy az első 23 esztendőben a hitközségi szabályzat mindig kedvezőbb, csak a 24. esztendőben mutatkozik némi javulás a főváros részéről, mely azonban eltűnik majd, ismét előbukkan anélkül azonban, hogy jelentékeny összeggé nőne. És mint a végeredmény mutatja, egy hitközségi elemi iskolai tanító 35 évi szolgálat után összecszerüleg is 720 koronával többet keres egy fővárosi tanítónál. Talán nem szükséges körülményesebben is megmagyarázni, hogy minden tekintetben mennyivel értékelhető többre az a magasabb összegű jövedelem, melyet az alkalmazott szolgálatának első időszakában élvez, ama bizonytalan és a valószínűsések szerint kevésbé elérhető járandóságoknál, melyben *majdan* szolgálatának estéjén részesülni fog. De ha matematikailag kiszámítjuk a két összeg értékét, ha négy százalékos kamatoskamattal leszámítjuk a 35 év alatt élvezendő összjárandóságokat azon értékre, amelyet a szolgálat első napján érnének, feltéve, hogy a 35 évi szolgálat biztosra volna vehető, akkor a hitközségnél élvezett összjárandóságok 66,542 korona 27 fillér összeggel érnek fel, míg a fővárosnál élvezett összjárandóságok értéke csupán 63,207 korona 21 fillért tesznek,

Harmincöt évi szolgálatra készült az összehasonlító táblázat, habár a főváros új fizetési szabályzata egy I. fizetési fokozatot is

megállapít, melybe a tanító a legkedvezőbb esetben 35 évi szolgálat után bejuthat. Azonban ezen I. fokozatba nem automatikusan kerül a tanító, hanem oda csak azon *kiváltságosak* juthatnak, „kiket előző kiváló működések és minden tekintetben kifogástalan magatartásuk megjutalmazásával, a közoktatási ügyosztály vezetőjének előterjesztése alapján a tanács oda besoroz“. Ez a fokozat nem képezheti tehát az összehasonlítás tárgyát, mert kétségen felül áll, hogy a hitközség előljárósága is tud találni módot arra, hogy egy-egy kiváló érdemeket szerzett tanítóját különös jutalmazásban, kitüntetésben részesítse.

Nincsen szándékom a fővárosi szabályzatot bírálni, nem azt tűztem ki célul. Csak azt óhajtottam kimutatni, hogy a hitközségi fizetési szabályzat a tanítóság szempontjából nem kedvezőtlenebb a fővárosinál. Ha egyik-másik idősebb tanító, kinek a régi időkben megállapított korpótlék összege csekélyebb volt a mostani 220 korona korpótléknál, javadalmazás tekintetében némileg hátrányban van is egy fővárosi, hasonló szolgálati idővel rendelkező tanítóval szemben, az egyénileg talán fájó és esetleg méltányos volna az ilyen szépséghibát kiküszöbölni, de a szabályzat megítélésénél csak az lehet mérvadó, hogy a tanítóság jelen és jövő érdeke tekintetében előnyös és igazságos elveket rejt-e a szabályzat. Nem nyújt-e különös módot a kivételezésre és mellőztetésre?

Ilyen, mondhatni magasabb szempontból, pedig az új szabályzatban nem igen találni kifogásolandót.

A Hitközségi Tisztviselők Egylete.

A munka, melyet néhány buzgó férfiú megindított, hogy az ország izr. hitközségeinek tisztviselőit és alkalmazottait egy egyletbe tömörítse, mely e kar anyagi és erkölcsi érdekeit előbbre vigye, immár serényen folyik. Az ideiglenes bizottság az alapszabályokat kinyomatta s mindazoknak, kik az Egylet iránti érdeklődésüknek kifejezést adtak, elküldötte, egyben pedig azokhoz, kik már a multban is tanujelét adták, hogy az Egylet érdekében fáradni készek és már az évekkel ezelőtt történt első szervezéskor nagyobb vidéki csoport középpontjában állottak, a következő felhívást intézte:

Tisztelt Kartárs Ur!

Örömmel adom t. Kartárs urnak tudomására, hogy az Izr. Hitközségi Tisztviselők és Alkalmazottak Országos Egyesületének alapszabályait a nagymélt. m. kir. belügyminiszter ur 18902/1911. sz.

határozatával jóváhagyta. Egyesületünk tehát oly hosszú várakozás után végre leküzdötte azon akadályokat, melyek működése, hasznos tevékenységének kifejtése elé gördültek.

Nem tartom szükségesnek jelen alkalommal az egyesület célját külön ismertetni, hisz arról az alapszabályok bő tájékozást nyújtanak.

T. Kartárs Ur! Rajtunk tehát a sor, hogy komoly munkához lássunk, hogy az eddigi tétlenségből a tettek terére lépjünk, hiszen midőn karunk érdekéről, önmagunkról és családunk jövőjéről van szó, mindenkinek kötelessége munkába állani, hogy a nagy célok eléérhessenek.

Az egyesület *f. é. junius 14-én* tartja országos választó közgyűlését, melyet minél impozánsabbá akarunk tenni a tagok nagy-számu részvétele által.

Ennélfogva felkérem t. Kartárs urat, mint az annak idején megválasztott kerületi megbizottat, hogy a *kerületében lakó hitközségi alkalmazottakat egybehívni*, velük az alapszabályokat megismertetni és azok szétoztása mellett őket az egyesülethez való csatlakozásra felhívni sziveskedjék. Az egyesületbe való belépés céljára mellékelten küldünk belépési nyilatkozatokat és kérjük azokat a belépni óhajtók között szétoztani és őket arra figyelmeztetni, hogy azokat *f. é. május 31-ig* beküldeni sziveskedjenek, hogy a közgyűlés előkészítése kellő időben megtörténhessenek.

Midőn még megjegyezzük, hogy a közgyűlés helyéről és idejéről meghívó által minden jelentkező külön értesítettet fog, maradunk

hitrokonni üdvözlettel:

az izr. hitk. tisztviselők és alkalmazottak orsz. egyes. ideiglenes biz.

Jakobovits Adolf,
ideigl. elnök.

E felhívás már eddig is szép eredménnyel járt, amennyiben nagyszámu belépési nyilatkozat érkezett, ami különösen annak köszönhető, hogy több vidék tisztviselői már is „Kör“-re tömörültek, hogy a szervezkedés munkáját hathatósabban vihessék keresztül, így a bács-bodrogmegyeiek, a fehérmegyeiek, felvidékiek stb.

Bizton várható tehát, hogy a f. évi jun. 14-én délelőtt 10 órakor végbemenő országos választó közgyűlés a tagok impozáns részvétele mellett fog végbemenni és az Egylet élére a megfelelő férfiak megválasztatván, meg lesz adva a lehetőség áldásos és eredményes munka kifejtésére. De bizonyos, hogy a várt eredmény csak hosszú és cél-tudatos munkásság után lesz elérhető. A tisztviselőkön lesz aztán a sor bebizonyítani, hog nemcsak panaszkodni tudnak, hanem dolgozni is.

Különfélék.

Szeretetház. „Él no refoh nó lóh“. Mózes ezen megható imája beteg nővéreért, egy olyan uj, elragadóan szép intézet homlokzatát ékesíti, melyet méltán mondhatunk a zsidó áldozatkészség páratlan sikerének. Gyönyörű épülettel és annak falain belül egy az igazi könyörületességet szolgáló zsidó intézménnyel gazdagodott fővárosunk e napokban a pesti chevra kadisa szeretetházának megnyitása által. Tünetemenyesen szép intézet kapui nyitlak még az emberek leg-szerencsétlenebbjei számára. Gyógyíthatatlan betegeket van hivatva ez intézet befogadni. Olyanokat, kikre nézve az élet nem más, mint a szenvedések és keservek végnélküli láncolata. Csupán a szeretetteljes gondozás teheti fájdalmukat tűrhetővé, a gyengéd ápolás keserves bajukat elviselhetővé. Vajha nyomorgó, betegséggel sujtott, boldogtalan testvéreink közül minél többen és minél jobban találnák ez intézetben azt a vigaszt, azt a reményt, mely az életöszlön erős szálaival karöltve tartja a lelket a sorvadt testben! A szeretetház, mint értesülünk, még nem sok betegnek nyújt hajlékot, de a felvételi kérvények egyre érkeznak. Sajnos, nagyon hamar fog megtelhetni.

Az Alliance választásai. Az Alliance Israélite Universelle vezetőségének választása küszöb előtt állván, a legnagyobb és oly áldásosan működő egyesület németországi tagjainak testülete az u. n. Deutsche Konferenzgemeinschaft, mozgalmat indított az eddigi alelnök, a hirnemes Reinach Salamon uj megválasztása ellen. Az ellenzékre okot az adott, hogy *Reinach* a zsidóságról és különösen annak a hagyományokhoz ragaszkodó részéről tudományos munkáiban nagyon kicsinylőleg nyilatkozott. A zsidóság, szerinte, p. o. se nem vallás, se nem nép, se nem faj, hanem pusztán tradíció, az étkezési törvények és a szombat megtartása nevetséges visszamaradottságot jelent stb. A nevezett Konferenzgemeinschaft elnöksége, amely több mint 10.000 tagot képvisel, átiratot intézett az Alliance párisi elnökségéhez, hogy Reinach jelölésétől tekintsen el, mert vizásnak kell mondani, hogy az Alliance élén, amely 40.000 zsidó gyermeket nevel, oly elvekkal bíró férfiú álljon. Az Alliance azonban e felszólítást udvariasan elutasította. A mozgalom mind nagyobb hullámokat ver. A svájci Alliance Comité-nek e tárgybán tartott ülésén az egyesület párisi titkára is megjelent, hogy a központ óhaját, amely Reinachot megtartani óhajtja, képviselje, de nem sikerült a bizottságot megnyernie és azért ez határozatot sem hozott, hanem a választókra bízta a döntést. A hollandi Comité pedig telje-

sen magáévá tette a Deutsche Konferenzgemeinschaft törekvését és a maga részéről is felhívta a párisi központot Reinach elejtésére.

Junius 4-én fog a választás végbemenni. Érdeklődéssel tekintünk az eredmény felé.

Lőw Lipót emlékezete. A szegedi hitközség nagyhirű volt rabbija, Lőw Lipót születésének századik évfordulóját f. é. junius 4-én kegyeletes ünnepélylyel fogja megülni. Kár, hogy az ünnepélynek nem adtak országos keretet és nem küldtek meghívót a hazai haladó hitközségeknek.

A pesti orth. hitközség közgyűlése. A pesti orth. hitközség az utóbbi napokban tartotta közgyűlését, melyen tudomásul vették a múlt évi zárszámadásokat, melyek szerint a kiadások 107.000 K-t, a bevételek pedig 106.000 K-t tettek. A folyó évre 117.000 K bevétel és 125.000 K kiadás van előirányozva. A napirend egy másik tárgya: egy képviselő választása az országos gyűlésre, nyilvánvalóvá tette, hogy a hitközség kebelében nagy ellentétek léteznek, úgy hogy a jelölt személyére nézve, hosszas, heves viták dacára sem jött egyetértés létre, amiért a választás elhalasztatott. Az ellentétek azonban úgy látszik elsimultak, mert a néhány nap múlva végbement hitközségi restauráción az eddigi vezetőség felkiáltással újra megválasztatott.

Hitközségek szervezkedése. Érdekes jelenség, hogy azon községek zsidósága is, amely eddig majdnem minden szervezet híjával volt, egyre jobban kiépíti szervezetét. Legnevezetesebb e tekintetben *New-York* városa, amelynek majdnem 1 milliót tevő zsidó lakossága vallási tekintetben számtalan apró egyesületre oszlott, anélkül, hogy ezek nagyobb egységbe tömörültek volna. Egy-két évvel ezelőtt történt először a kísérlet e sok apró, egymással semmi összeköttetésbe nem álló egyesületeket egy nagy kehillába egyesíteni. Nemrég tartotta ezen egyesületek delegációja második közgyűlését, melyen jelentés tétetett egyebek közt arról, hogy a különböző egyesületek rabbijai is alakítottak egy egységet „vaad harabbonim” címen, amely a *New-York*-ban uralkodó vallási anarchiának akar véget vetni. A „Kehilla” a zsidó nevelési ügyet is meg akarja javítani, de humanitárius és szociálpolitikai munkásságot is kifejt, így munkaközvetítő intézetet is akar állítani és odahatni, hogy a törvényhozás azokat, kik szombatot tartanak, a vasárnapi munkaszünet intézkedései alól mentse föl.

Konstantinápolyban is erősen dolgoznak egy erőteljesebb szervezet létesítésén. Eddig 33 hitközség (hasgacha) állt fenn a város területén. Ezek száma most alaposan le fog szállíttatni és csak néhány kerületi hitközség marad, melyek együtt fogják a nagy hitközséget

képezni. A hitközségek egyesítésének úgy anyagi, mint erkölcsi előnyei lesznek, minthogy a koserhus adó (gabella) kezelése, amely a hitközség főjövödelmét képezi, könnyebb lesz és az iskolaügy is könnyebben fog rendeztetni.

Kairóból is jelentik, hogy a zsidóság, mely számos kis zsinagógában birta eddig egységeit, most egy nagyobb szervezetbe készül egyesülni. Az egyesülés új intézmények létesítését is teszi lehetővé. Tényleg már alapítottak is egy nagy *kórházat* és egy *aggok* háza is tervbe van véve.

Új zsidó kórház Berlinben. A berlini hitközség 3·3 millió márka költségen új kórház építését határozta el. A kórház főépülete 173 ágyra van tervezve, melyek száma azonban 210-re emelhető. Ezenkívül egy nőosztály 20 ágygal, lebetegedő intézet 10 ágygal és egy kanyaró, himlő és vörheny-osztály fog felépíttetni. A kórház poliklinikai osztállyal is el lesz látva, amelynek alapítása egyebek közt avval is indokoltatik, hogy „zsidó segédorvosoknak, kiket, mint több esetben bebizonyultatott, némely intézet visszatüszit, szintén szükségük van egy ily intézetre.”

Iskolai hírek. A pesti izr. hitközség *Talmud-Tóra* intézete jun. 4-ikén délelőtt 8 órakor tartja vizsgáját a Rombach-utcai iskolában. Az *izr. siketnémdák orsz. intézetének* nyilvános ünnepélyes vizsgája ugyancsak jun. 4-ikén délelőtt 11 órakor fog végbemenni az intézetben. (VII., Bethlen-tér 2. sz.)

Magyar Zsidó Almanach. Lapunk zárta előtt jelent meg a „Magyar Zsidó Almanach” melyet dr. *Patai József* szerkesztett. A mű bővebb méltatását most el kell halasztanunk, de már most is kijelentjük, hogy a „Magyar Zsidó Almanach,” úgy tartaiom, mint kiállítás tekintetében minden várakozást kielégít. A kiállítás pompás. Nyolc műmelléklet külön kartonon, 16 egész oldalas kép és több mint 150 szöveg-kép disziti a kötetet. Ami pedig a tartalmat illeti, váltakoznak benne tanulmányok, elbeszélések, novellák, tárcák, versek, kritikák és társadalmi cikkek és a zsidó művészetnek majdnem minden oldala, festészet, szobrászat, zene, építészet stb. is méltatásra találnak a kötetben. A könyv megrendelhető a „Magyar Zsidó Almanach” kiadóhivatalában Budapest, VI, Podmaniczky-utca 15. ára kötve 12 korona, diszkiadásban 25 korona. Iskolák, jutalomkönyvül való beszerzésénél, amire nagyon alkalmas, junius hó 1-től junius hó 15-éig 25%-os engedményben részesülnek.

Pályázatok.

Budapesti izr. hitközség, Budapest, VII., Sip-utca 12.

Pályázati hirdetmény.

A pesti izr. hitközség előljárósága a kezelésében levő **Hecht Jónás alapítvány** kamataiból a folyó évben esedékes 240 korona összegű ösztöndíjra pályázatot hirdet.

Erre az ösztöndíjra a budapesti *kereskedelmi akadémia* felső kereskedelmi iskolájának oly izraelita vallásu, szegénysorsu növendékei pályázhatnak, kik fentnevezett intézetnél a folyó tanévben jó eredménnyel tettek érettségi vizsgálatot.

Olyan növendék, ki az *alapító családjából származik* és szegénysorsu, előnyben részesül, ha csak elégséges előmenetelű is.

A születési-, szegénységi- és az érettségi bizonyítvánnyal (esetleg a vérrokonságot igazoló közhitelű okiratokkal) kellően felszerelt folyamodványok *f. évi junius 30-áig* az alulírt előljáróságnál nyújtandók be.

Budapesten, 1911. május havában.

A pesti izr. hitközség előljárósága.

Pályázati hirdetmény.

A pesti izr. hitközség előljárósága, a kezelésében levő **„Rott József és neje Róza kiházasítási alapítvány”** kamataiból a folyó évben esedékes 800 korona összegű kiházasítási segélyre pályázatot hirdet.

Erre a kiházasítási segélyre az alapító Rott József testvéreitől, vagy neje, szül. Netter Róza testvéreitől egyenes ágon leszármazó izr. vallásu nők pályázhatnak, kiknek a rokonság igazolására alkalmas okiratokkal felszerelt kérvényeiket *f. évi junius hó 15-éig* kell az alulírt előljárósághoz benyújtani.

A pályázatra vonatkozó felvilágosítás a hitközség titkári hivatalában, a délelőtti hivatalos órák alatt nyerhető.

Budapesten, 1911. évi május hó 1-én.

A pesti izr. hitközség előljárósága.

Pályázati hirdetmény.

A pesti izr. hitközség előljárósága a kezelésében levő **„kövesgyüri lovag Freystädler Antal kézműves és földmívelési alapítvány”** kamataiból a folyó évben még kiosztható különböző összegű segélyekre pályázatot hirdet.

Ezekre kizárólag az alapító vagy neje vérrokonságához tartozó oly szegénysorsu, *kiskoru* egyének pályázhatnak, kik valamely kézműves vagy gazdasági pályára készülnek s a segélyből kívánják fedezni a

kiképeztetés költségeit, továbbá olyanok, kik valamely iparágat vagy gazdaságot üzni óhajtván, az első berendezés szükségleteihez segínyt igényelnek.

A pályázati kérvényekhez, a rokonságot igazoló okmányokon kívül csatolni kell: születési és szegénységi bizonyítványt, továbbá iparos tanoncoknak iparhatóság által láttamozott tanonc-szerződésüket, ipari- vagy gazdasági tanintézetet látogatóknak pedig az intézet látogatási bizonyítványát.

A kérvények az alulírott előljáróságokhoz az év folyamán bármikor benyújthatók.

Budapest, 1911. május havában.

A pesti izr. hitközség előljárósága.

Pályázati hirdetmény.

A pesti izr. hitközség előljárósága a kezelése alatt álló *Rott József ösztöndíj alapítvány* kamataiból a folyó évben esedékes 80 korona összegű tanulmányi segélyre pályázatot hirdet.

Pályázhat a budapesti kereskedelmi akadémia felső kereskedelmi iskolájának bármely zsidó vallásu szegénysorsu, jó előmenetelű növendéke.

Az a pályázó, kinek szülei a biztosítási szakmában működnek, más pályázó felett előnyben részesül.

A születési-, szegénységi- és iskolai bizonyítványokkal felszerelt folyamodványok *f. évi szeptember hó 1. napjáig* az alulírt előljárósághoz (VII. Sip u. 12.) küldendők.

Budapesten, 1911. május havában.

A pesti izr. hitközség előljárósága.

Pályázati hirdetmény.

A pesti izr. hitközség előljárósága, a kezelése alatt álló „Dr. Abelles József tanulmányi alapítvány”-ból a folyó évben kiadandó *600 koronás utazási ösztöndíjra* pályázatot hirdet.

Erre az ösztöndíjra oly magyar honosságu fiatal zsidó tudósok pályázhatnak, kik egyetemi tanulmányaik sikeres bevégezése után a tudori, illetőleg képesítési oklevelüket elnyerték és a tudomány valamely ágának művelését tűzték ki életük feladatául.

Orvosi, sebészeti, vagy gyógyszerész pályán levők a pályázaton nem vehetnek részt.

A születési bizonyítvánnyal, a vagyoni állapotot feltüntető igazolvánnyal, továbbá a tudori vagy képesítő oklevéllel, valamint eddigi tudományos munkásságuk bizonyítékaival felszerelt folyamodványok *f. évi július hó 15-ik napjáig* az alulírott előljáróságokhoz küldendők.

Budapesten, 1911. június hó 1-én.

A pesti izr. hitközség előljárósága.

Pályázati hirdetemény.

A pesti izr. hitközség előjárósága által, a boldogemlékü *József főherceg, Magyarország Nádorispánja* félszázados nádori működése emlékére alkotott alapítványból f. évre esedékes ösztöndíjakra ezennel pályázat hirdettetik.

Ebből az alapítványból a budapesti m. kir. József-műegyetemnek *pesti születésű*, kitünő szorgalmat és előmenetelt tanusító *két* hallgatója **felekezeti külömbség nélkül** egyenkint 400, azaz Négy száz korona ösztöndíjban részesül.

Az ösztöndíjak odaitélésénél előnyben részesülnek azok, akik ezt az ösztöndíjat az előző évben is élvezték, feltéve, hogy tanulmányaikban való hanyagság vagy rossz erkölcsi magaviseletükkel nem bizonyultak az ösztöndíjra érdemtelennek.

A születési bizonyítvánnyal, a vagyoni állapotot feltüntető igazolvánnyal, valamint a tanulmányi eredményeket bizonyító lecke-könyv-másolattal felszerelt folyamodványok *f. évi szeptember hó 15-ik* napjáig a budapesti m. kir. József-műegyetem nagyságos rektorához nyújtandók be.

Az ösztöndíjak a pesti izr. hitközség pénztáránál f. é. november hó 10-ik napján fognak kifizettetni.

Budapesten, 1911. június hó 1-én.

A pesti izr. hitközség előjárósága.

Pályázati hirdetemény.

A pesti izr. hitközség előjárósága, a kezelése alatt álló „Dr. Abelles József alapítvány”-ból kiadandó *200 koronás tanulmányi segélyre* pályázatot hirdet, melyre oly szegénysorsu magyar zsidó ifjak pályázhatnak, kik tanulmányaikat valamely magyar egyetemen jó eredménnyel folytatják.

Ezen 200 koronás tanulmányi segélyt a folyó évben joghallgató nyerheti el.

A születési bizonyítvánnyal, a vagyoni állapotot feltüntető igazolvánnyal, valamint a tanulmányi eredményeket bizonyító lecke-könyvvel (esetleg még az érettségi bizonyítvánnyal is) felszerelt folyamodványok *f. évi július hó 15-ik napjáig* az alulírt előjárósághoz küldendők.

Budapesten, 1911. június 1-én.

A pesti izr. hitközség előjárósága.